

• פרק ג •

הנזירות וחידוש הנבואה

על הפסוק שנאמר בנזיר (במדבר ו, ח): "כל ימי נזרו קדוש הוא לה", אומרים חז"ל (ספרי זוטא ו, ח): "כל ימי נזרו קדוש הוא לה" – מפני שנזר דרך פרישות וטהרה נקרא קדוש, ולא עוד אלא ששקלו הכתוב כנביא, שנאמר 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים' (עמוס ב, יא)."

נמצא שחז"ל מלמדים אותנו שני דברים במדרש זה:

א. הנזיר נקרא קדוש כי הוא בחר בדרך של פרישות (מיון) וטהרה (מטומאת מת).

ב. מכך שהנביא עמוס המדבר על השלמות שהופיעה בעם ישראל לאחר יציאת מצרים ומתן תורה, מזכיר את הופעת הנזירות יחד עם הנבואה – משמע שהנזיר שקול כנביא.

אלא שהשוואה זו מעוררת תמיהה, שכן יכול אדם להיות נזיר ולא להיות נביא, ומה המקום להשוות ביניהם?

לענ"ד, חז"ל בעומק חכמתם הבינו, ובאו ללמדנו, שאמנם הנזירות היא ערך בפני עצמו, והיא מדרגת חיים עצמית, אך אחת מתכונותיה היא שהיא פועלת באופן קבוע על נפש הנזיר ומעוררת בו רצון וכיסופים עזים להגיע לנבואה, וכן היא מעוררת בו כוחות נפש ללכת בדרכי הנביאים ובעבודת ה' המיוחדת להם.

נמצא אם כן שחז"ל השוו את הנזיר לנביא על שם סופו. ומצינו שאף התורה נוהגת כן, כגון ביחס להר סיני, שנקרא 'הר האלהים' עוד לפני מתן תורה, על שם סופו, שעתידה תורה להינתן עליו, וכדברי חז"ל במדרש (ספרי דברים פ"א כב):

"כיוצא בו אתה אומר (שמות ג, א) 'ויבא אל הר האלהים חרבה' – מגיד שנקרא על שם סופו", וכן מצינו עוד דוגמאות לרוב, ואכמ"ל.

להלן כמה מקורות העוסקים בתכלית הנזירות, ומהם נשכיל עד כמה הנזירות והנבואה קשורות ואחוזות זו בזו, כשהנזירות היא המפתח והשער לנבואה.

א. תכלית הנזירות – הנבואה

כידוע, נזיר שסיים את נזירותו צריך להקריב בסופה כמה קרבנות, ואחד מהם הוא קרבן חטאת. ונשאלת השאלה: מדוע? הרי קרבן חטאת בא על חטא, והנזיר הרי לא חטא!

הרמב"ן (במדבר ו, יד) עונה על שאלה זו, וזו לשונו:

"וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום מלאת ימי נזרו, לא נתפרש. ועל דרך הפשט כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזור מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שיזיר לעולם ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלהיו, כעניין שאמר (עמוס ב, יא) 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים', השווה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב (לעיל פסוק ח) 'כל ימי נזרו קדוש הוא לה', והנה הוא צריך כפרה בשובו להיטמא בתאוות העולם".

נמצא אפוא, לדברי הרמב"ן, שאדם שהיה נזיר לזמן קצוב ולבסוף הפסיק את נזירותו ולא המשיך אותה בכל ימי חייו, נחשב במידה מסוימת כחוטא, מכיון שהוא עוזב את קדושתו המיוחדת ואת הדרך העליונה של עבודת ה' שבחר ללכת בה, והוא חוזר להיטמא בתאוות העולם. מכאן שהפסקת הנזירות היא חטא, והנזיר מביא על חטא זה קרבן חטאת!

והנה, אם נדקדק בדברי הרמב"ן, נשים לב שכשהרמב"ן אומר שהיה על הנזיר להמשיך את נזירותו לעולם והוא היה צריך לעמוד 'כל ימיו נזיר וקדוש לאלוהיו', הוא מביא את הפסוק שאמר הנביא עמוס: 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים' כחיזוק והוכחה לדבריו. ונראה מזה, שהרמב"ן רואה בדברי הנביא עמוס הוכחה שהנזירות, ודווקא הנזירות העולמית, היא התכלית והכוונה האלוקית בבריאת העולם, ממש כמו הנבואה, מה שאין כן ביחס לנזירות הקצובה בזמן, שהפסקת הנזירות מבררת למפרע שאין בכוונת הנודר להגיע לנבואה, ושהנבואה איננה משאת נפשו ותכלית חייו. נמצא שלשיטת הרמב"ן יש הבדל מהותי בין נזיר לזמן קצוב לנזיר עולם, שנזיר לזמן קצוב החליט להיות נזיר לזמן מה כדי להתעלות קצת ולתקן את חטאיו ופגמיו, אולם נזיר עולם רואה בנזירות דרך חיים, כשמגמתו איננה רק להיטהר ולהיתקן קצת, אלא שאיפת חייו היא להגיע לנבואה, והוא מוכן לעמול ולעבוד על כך כל ימי חייו, והוא לא ינוח ולא ישקוט עד אשר הוא יהיה נביא.

זאת ועוד, הקשר בין הנבואה לנזירות הוא כל כך חזק וממשי, עד שפגימה בהלכות הנזירות מביאה לסילוק רוח"ק או רוח הנבואה כשזו חלה כבר על הנזיר, וכפי שמצאנו אצל שמשון, שמיד כשייער ראשו קוצץ – נסתלקה ממנו רוח הקודש. וכן כתב רבינו בחיי (במדבר פרק ו):

"והנה שמשון כשנכרת שער ראשו נחשב לו כמקצץ [בצינורות הקדושה], ומיד סר כחו מעליו, והוא כח ה', וזהו לשון (שופטים טז, טז) "ותאלצהו", שיחזור למדת הדין, קרי ביה "ותאלצהו", והוא מניעת האצילות שנסתלקה ממנו רוח נבואה, לפי שכח השם סר מעליו בעבור שקצץ".

הנצי"ב כותב גם הוא, שאחת מהמטרות של הנזירות היא הנבואה ורוח"ק, וזו לשונו (העמק דבר במדבר ו, ח):

"דיש לדעת דתכלית הנזירות באה לשני אופנים: א. כדי להתקדש ולהשיג רוח הקודש, וכלשון הנביא (עמוס ב, יא) "ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים", הרי דענין אחד הוא. ועל זה כתיב (פסוק ב) "להזיר לה" – שהוא מופרש לגבוה. והב', כדי להיבדל מניאוף, כדאיתא ריש מסכת סוטה: 'הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין'...".

ובעל הטורים על התורה כותב (במדבר ו, ו):

"על נפש מת לא יבא" – לומר לך שאם תשרה עליו שכינה מחמת נזרו, שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים".

דהיינו, שהעמוד המרכזי עליו עומדת כל מצוות הנזירות – הריחוק מטומאת מת – כל עניינו הוא, שכאשר תשרה השכינה ורוח הנבואה על הנזיר, הציבור לא יחשוב שרוח זו שרתה עליו בגלל שהיה בבית הקברות ודרש שם אל המתים, אלא הכול ידעו שרוח זו שרתה עליו מכוח מצוות נזירותו.

נמצא אם כן שפשוט לבעל הטורים שמצוות הנזירות יכולה להביא כל נזיר בקלות רבה להשראת שכינה, עד שיש לבאר יסוד מרכזי בהלכות הנזירות על פי תכלית זו של הנזירות, היינו שהנזיר צריך להתרחק מהטומאה כדי שלא יחשבו המון העם שקיבל את רוחו בבית הקברות וכדו'.

ב. דרך הנביאים – דרך פרישות וטהרה

למעשה, התנאי הבסיסי הנדרש ממי שרוצה להגיע לנבואה הוא הבדלות מוחלטת מתאוות העוה"ז וטומאתו. רק לאחר פרישה מ'הרע העולמי והפרטי' על צורותיו והופעותיו השונות, יש אפשרות להיפגש עם המדרגה האלוקית העליונה שבה נשמע דבר ה' באוזנו של הנביא.

הנזירות היא מצווה השייכת למצוות הפרישות, שכן הנזיר פרוש באופן תמידי מהיין ומטומאת המת. נמצא אפוא שחיי הנזיר הם חיי פרישות, והפרישות הינה מיידה הכרחית למי שרוצה להגיע למדרגת הנבואה. וכן כתב המאירי, בספרו 'בית הבחירה' (סנהדרין פט,ב):

"תדע שעיקר אמונתנו בזה הוא שאין הנבואה שורה אלא באדם שלם בכל מיני השלמויות ומעוטר במידותיו ונודע בחסידות ומתהלך בקדושה ופרישות..."

הרחיב בנושא זה רבי אברהם בן הרמב"ם בספרו 'המספיק לעובדי ה' ' (בפרק על הפרישות), וזו לשונו:

"הפרישות היא אפוא מן המידות התרומיות המוליכות אליו יתעלה, כי החסיד הפרוש אין לבו טרוד בדאגות העולם ויש לו פנאי להגות במה שמקרבהו אל קונו, ועתותיו חופשיות מן העייפות והיגיעה מפני שהוא משתמש בהן להשגת מה שמוליך אליו יתעלה ומה שדרוש בחיי העולם הזה, כגון 'לחם לאכול ובגד ללבוש'... והנביאים והצדיקים נטו לבחור למחייתם את רעיית הצאן ועבודת האדמה, כי הרועה ינהג צאנו שעה אחת ביום לנאות הדשא ובה בשעה יכוון את ליבו אל השלימות, בפרט אם היה מקום המרעה במדבר או בערבה או במקומות רחוקים מן היישוב... ולכן היה אלישע איכר, וכן אבא חלקיה ועוד כיוצא בהם. ושמואל הרמתי היה מתנתו רבע שקל כסף, ואחיה השילוני בקבוק דבש ועשרה ניקודים, ואליהו כסותו אזור עור ואדרת שיער, ואלישע סעודתו הוא ומאה איש מבני הנביאים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו. ודירתם היתה בית מגורים בנוי מחומר פשוט שבפשוטים... ועוניים היה כה רב עד שאחד מהם דאג על אבידת ברזלו שלא היה לו כסף לרכשו ולכן היה שאול אצלו... הנה כי כן נתחווור לך כי הפרישות היא מן המידות הנשגבות כפי מה שמחייב השכל הישר, וכפי מה שנאמר בתולדות הנביאים והקדושים..."

והדברים פשוטים וברורים, ואכמ"ל.

ג. הנבואה – תכלית החיים

בימינו, התרבות המערבית ורוחה, הם השולטים והמכתיבים את סדר היום העולמי, והם הקובעים את מערכת הערכים של האנושות, והם קובעים בצורה ברורה וחד משמעית שרק החיים החומריים הם אלו ששווה לחיות בעבורם, ורק מצבו החומרי של האדם יביא לו סיפוק, אושר ונחת רוח. לפיכך, מי שמדבר בדור זה על חיי הרוח כמרכז החיים, ועל חידוש הנבואה כתכלית החיים, עלול להיחשב כאדם מדומיין.

למעשה, מי שמתבונן בדברי רבותינו לאורך הדורות, אינו יכול שלא לראות את מה שהם כותבים בספריהם בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שתכלית החיים, כלומר הסיבה לבריאת העולם, היא הנבואה, הקשר החי והמלא של הנבראים עם בורא העולם ומנהיגו. להלן כמה מקורות בעניין:

רמב"ם (מורה נבוכים ח"ב פל"ו):

"דע כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מאת השם ית' באמצעות השכל הפועל, על הכח הדברי תחלה, ואחר כך ישפע על כח המדמה, וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו, והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה, וזה ענין אי אפשר בכל איש בשום פנים ואינו ענין יגיעו אליו אלא בשלמות בחכמות העיוניות והטבת המדות, ואפילו יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם, עד שיחובר אליו שלמות הכח המדמה בעיקר היצירה בתכלית מה שאפשר..."

וכן כתב **ספר החינוך** (מצוה תקטז)

"מצוה לשמוע מכל נביא ונביא שיהיה בכל דור ודור, אם לא יוסיף ולא יגרע במצות התורה. משרשי המצוה, לפי שתכלית מעלת האדם היא השגת הנבואה, ואין לו לבן אדם בעולמו אמתת ידיעה בדברים כאמתת ידיעתו בנבואה, שהיא הידיעה שאין אחריה פקפוק, כי היא תבוא ממעין האמת, ומעטים מבני העולם זוכים בה ועולים אליה, כי הסולם גדול מאד רגלו בארץ וראשו מגיע השמימה, ומי זה האיש ירא השם יזכה ויעלה בהר ה' ויקום במקום קדשו? אחד מאלפי רבבות אנשים הוא המשיג למעלה זו, ובדור שראוי לכך, על כן ציונתו התורה כי בהגיע איש אחד בדור אל המעלה הזאת ויהיה ידוע אצלנו בענינו ובכושר מעשהו כי נאמן לנביא, שנשמע אליו בכל אשר יצוה, כי הוא היודע דרך האמת

וידריכנו בו, ולא נשא נפשנו להמרות פיו ולחלוק עמו, כי המחלוקת עליו בשום דבר הוא טעות גמור וחסרון ידיעת האמת.”

ונסיים בתקוותו וחזונו של מו"ר הרב דוד כהן, הרב הנזיר זצ"ל, בספרו 'קול הנבואה' (פסקא ז):

”תחית רוח הנבואה - דור חדש יקום, בנים בני חורין יולדו בתחיית ישראל המדינית בארץ קדשו. ישוב בו רוחו, מקור מחצב נשמתו, רוח הנבואה.”

ה. סיכום

הנבואה היא תכלית הבריאה. הקשר החי והדו צדדי עם בורא עולם היא שלמות צורת האדם. התורה כולה מכוונת להביא את האדם מישראל ואת האומה בכללה למעלה זו, והמצווה המכוונת ומיועדת בעיקר למטרה זו, וזהו ייעודה המרכזי, היא מצוות הנזירות, המהווה פתח ושער אל הנבואה, הנצרכת כל כך בדור זה, דור הגאולה.

